

Туган-Барановський Михайло Іванович

Туган-Барановський Михайло Іванович (1865-1919) - учений-економіст, історик, академік УАН (з 1918). У 1888 закінчив Харківський університет. В кінці 1917 - січні 1918 - міністр фінансів Центральної Ради. Був одним з ініціаторів створення УАН. Внески українського економіста Михайла Туган-Барановського лежать в двох споріднених областях: теорія економічного циклу та Марксова теорія криз. Його праця про економічні цикли, в книзі 1894 року, знаменита створенням першої логічної і повністю "економічної" теорії бізнес-циклу. Новаторські праці Туган-Барановського започаткували цілий напрям європейської теорії циклу, від Сп'єтоффа до Касселя та Робертсон, і до Хайєка. Його теорія циклу також заклала фундамент пізнішого виклику (1905) теорії капіталістичних криз Маркса. Його теорія циклу вже продемонструвала, що немає ніякого обов'язкового однонаправленого руху до "катастрофи", а скоріш відбувається лише хвилеподібний розвиток в капіталістичних економіках. У праці 1905 року, він продовжив свій аргумент, вказуючи на умови, коли капіталістичні економіки можуть досягти "стаціонарного стану" і уникати кризи.

Невідома сторінка з історії економічної освіти 1920-х років.

Ще донедавна певні аспекти історії 1920-х років через відомі ідеологічні обмеження вважалась серед дослідників другорядними, і висвітлення зазначеної проблематики залишалось поза увагою фахівців. Нова економічна політика характеризувалась як "вимушений відступ" від програми побудови комуністичного ладу, а її беззаперечні переваги та здобутки взагалі не згадувались. До подібних маловідомих досягнень слід віднести створення в період НЕПу розгалуженої і досконалої для свого часу системи економічної освіти. Одне з провідних місць в ній належало Кооперативному інституту – вищому навчальному закладу, що існував у Києві впродовж 1920-1934 рр.

Його історія безпосередньо пов'язана з діяльністю українських кооперативних спілок. Зазначимо, що кооперативні форми господарювання широко застосовувались ще на початку ХХ століття, і в цьому розумінні "кооперативний соціалізм" 1920-х років був лише подальшим розвитком економічних тенденцій попередньої доби. За часів Української революції відбулося організаційне оформлення українських кооперативних спілок. У 1917-1918 рр. були утворені найпотужніші об'єднання: "Дніпросоюз" – для споживчих товариств, "Українбанк" – для кредитових, "Централ" – для сільськогосподарських, "Страховсоюз" – для страхових, "Книгоспілка" – для

видавничих тощо. Координаційним центром цих товариств був Український Центральний Кооперативний Комітет (Коопцентр), перетворений у 1920-ті роки на Всеукраїнську кооперативну раду (Вуко раду). Із значними правовими обмеженнями, інколи – під іншими назвами, ці спілки діяли за часів НЕПу. Найбільш впливовими були Вукопромсоюз (Вукопром) – Всеукраїнська спілка промислової кооперації та Вукоспілка (ВУКС) – Всеукраїнська спілка споживчих кооперативних організацій.

У 1918 р. з метою пропаганди колективних форм господарювання при кооперативних товариствах почали створюватись школи та курси. Ініціатором організації вищого навчального закладу для підготовки кадрів кооперації був відомий економіст, міністр фінансів в уряді Української Центральної Ради, голова Коопцентру М.І.Туган-Барановський. Він брав активну участь у кооперативному русі, присвятивши його розвитку своє дослідження “Соціальні основи кооперації”, редагував журнали “Вестник кооперації” та “Українська кооперація”. Наприкінці 1918р. він виступив з пропозицією створення кооперативного інституту і розробив його концепцію. Однак здійснити свій задум М.І.Туган-Барановський не встиг. Він помер у січні 1919 р. по дорозі до Парижу, куди був відряджений як радник Директорії УНР.

Але ідея авторитетного економіста була активно підтримана Управою Українського Центрального кооперативного комітету.

НАЦІОНАЛЬНІ ІНТЕРЕСИ І НАУКА В КОНТЕКСТІ ЇЇ МАТЕМАТИЗАЦІЇ

У запропонованій статті автори роблять спробу обґрунтувати властивість одержаного науковцем результату через призму таких понять, як патріотизм і фаховість стосовно використаного в ньому математичного матеріалу. Здобуте на таких засадах наукове відкриття матиме реальне підґрунтя, забезпечить йому швидше засвоєння світовою наукою і впровадження в практику, тим самим буде слугувати підвищенню авторитету країни, де це відкриття зроблено. Йдеться про новий погляд на математику як ключ до розв'язання багатьох наукових, технологічних і суто практичних життєвих проблем людини, народу, нації. Зміст математики не може залишатись незмінним. Він, подібно до живого організму, постійно розвивається: на математичному дереві появляються нові гілки, виростають нові корені. Математиків може тільки надихати той факт, що назрілі в галузі економіки чи екології завдання є, в порівнянні з фізичними, набагато складнішими. Завоювання цих рубежів науки справлятиме величезний вплив на майбутній розвиток математики. Підкреслюється також, що час гоголівщини, остроградщини, полюївщини повинен безповоротно відійти в українську історію. Науковці мають усвідомити, що вони є громадянами своєї країни, і твердо відстоювати національні інтереси.

Свого часу Михайло Туган-Барановський, найвидатніший український економіст із світовим іменем, сказав: “передусім необхідно визнати право за українцями бути синами своєї отчизни й працювати над розвитком української національної культури”.

Будинок Київського кооперативного інституту

Чим же заслужив собі світове визнання цей український економіст? Чому його наукові праці з економіки стали класичними і такими актуальними сьогодні, а він є одним з найбільш визнаних і багатогранних авторитетів?

По-перше тим, що, як видно із наведеної цитати та життєвого шляху, він був українським патріотом і, по-друге, цьому посприяв його фаховий рівень. М.Туган-Барановський, крім економіко-правової, здобув і спеціальну математичну освіту. Перед тим як почати вивчати і досліджувати економічні процеси в Україні та Росії, він закінчив фізико-математичний відділ Харківського університету. Саме знання математики дозволило Тугану-Барановському дати наукову інтерпретацію причинно-наслідкових зв'язків циклічного характеру капіталістичного відтворення, розкрити його перспективи і обґрунтувати методологічні засади прогнозування економічної кон'юнктури.

Туган-Барановський є одним із засновників Донецького державного університету економіки і торгівлі.

Донецький державний університет економіки і торгівлі має давню історію. Етапи його становлення наочно відображають періоди сучасної історії України. Університет, як навчальний заклад, бере свій початок з Вищих кооперативних інструкторських курсів, що функціонували при Центральному Українському кооперативному комітеті з осені 1917 року. На базі цих курсів у січні 1920 року за ініціативою професора М.І.Тугана-Барановського був створений Український кооперативний інститут.